

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Регіональний комплексний Науково-методичний центр
інноваційних технологій освітнього процесу РДГУ

Електронний збірник матеріалів

Регіональної науково-практичної
конференції

**«Роль особистості у реформуванні
української школи:
від досвіду до інновацій»
(до 75-річчя з дня народження
Т. Д. Дем'янюк)**

Рівне – 2019

Роль особистості у реформуванні української школи: від досвіду до інновацій (до 75-річчя з дня народження Т. Д. Дем'янюк): Електронний збірник матеріалів Регіональної науково-практичної конференції. – Рівне: РДГУ. – 2019. – 184 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 5 від 30 травня 2019 р.)

Вашій увазі пропонуються матеріали I Регіональної науково-практичної конференції «Роль особистості у реформуванні української школи: від досвіду до інновацій (до 75-річчя з дня народження Т. Д. Дем'янюк)», присвяченої осмисленню, розвитку, використанню в сучасній освітній практиці науково-педагогічної спадщини сучасної вченої, педагога-експериментатора Тамари Дмитрівни Дем'янюк.

**Дем'янюк Тамара Дмитрівна
(1944–2013)**

ЗМІСТ

Слово до читачів	6
Петренко О. Б. Роль персоналії у реформуванні освіти: методологія проблеми.....	8
Сілков В. В. Науковець. Керівник. Людина.....	13
Кириленко С. В. Інноваційна діяльність у становленні сучасної школи.....	16
Кіян О. І. Розвиток громадянських компетентностей на засадах педагогіки партнерства.....	28
Сойчук Р. Л. Виховання громадянина української держави: педагогічні ідеї Т. Д. Дем'янюк.....	36
Баліка Л. М., Пащук Ю. О. Внесок Т. Д. Дем'янюк в оновлення діяльності шкільних бібліотек Рівненщини.....	42
Боровець О. В. Формування громадянина-патріота в Новій українській школі у контексті ідей Т. Д. Дем'янюк.....	49
Гринькова Н. М. Духовно-моральне виховання особистості у педагогічній спадщині Т. Д. Дем'янюк: інноваційний підхід.....	54
Стельмашук Ж. Г. Актуальність ідей Т. Д. Дем'янюк щодо підготовки вчителя Нової української школи.....	62
Ціпан Т. С. Науковий шлях Т. Д. Дем'янюк.....	66
Ординська В. Г. Авторська модель «Школа особистого розвитку та самореалізації».....	70
Рогальчук О. В. Виховання громадянської компетентності учнів в умовах експерименту (за Т. Д. Дем'янюк).....	87
Сухолейстер Г. В. Виховання в учнів ціннісного ставлення до праці (з досвіду роботи лицею).....	96
Шевчук Н. П., Власюк Г. Л. Підготовка педагога для Нової української школи.....	103

Поліщук І. В. Життєвий і творчий шлях Т. Д. Дем'янюк в контексті реформування виховного процесу української школи.....	111
Поліщук О. П. Генеза позакласної виховної роботи в теорії та практиці педагогічної освіти ...	117
Синіцька Н. В. Проблема формування готовності майбутніх учителів до роботи з учнями шкіл сільської місцевості.....	123
Федорук О. М. Електронний документообіг як інновація менеджменту в Новій українській школі	129
Єрмейчук Х. В. «Важковиховувані діти»: причини та чинники.....	137
Іванюк Т. Р., Ціпан Т. С. Основоположні принципи духовно-морального виховання школярів у контексті педагогічної спадщини Т. Д. Дем'янюк	143
Казмірук О. П. Творча спадщина Василя Сухомлинського в освіті сьогодення.....	152
Наконечна І. Л. Ідеї В. О. Сухомлинського щодо підготовки учнів початкової школи до життя в контексті Нової української школи.....	158
Нездюр А. В. Використання наочного моделювання для розвитку мовлення дошкільників	164
Онищук О. В. Особливості роботи вчителя початкової школи з обдарованими дітьми.....	171
Шатнік В. І. Методичні аспекти патріотичного виховання молодших школярів засобами дитячо-юнацької військово-спортивної гри «Сокіл» («Джура»).....	174
Шепелевич І. В. Креативність як провідний принцип нової української школи.....	179

Слово до читачів

Матеріали I Регіональної науково-практичної конференції «Роль особистості у реформуванні української школи: від досвіду до інновацій (до 75-річчя з дня народження Т. Д. Дем'янюк)» присвячені осмисленню, розвитку, використанню в сучасній освітній практиці науково-педагогічної спадщини українського педагога, ученої, фундатора експериментально-виховної діяльності на Рівненщині – Тамари Дмитрівни Дем'янюк.

У контексті сучасної методологічної матриці визріла переоцінка перспективності персональних досліджень. Переосмислення проблематики й виникнення нових тем в історії освіти й педагогічної думки відбуваються внаслідок трансформації наукових підходів, суджень, дослідницьких інтересів у контексті відносно нового поля соціогуманітарних досліджень – мікроісторії, яке дає змогу фокусувати дослідницьку увагу на деталізації й освоєнні нових джерельних масивів, і, як результат, створення нової моделі біографістики, виводячи персональну історію на рівень широких соціальних узагальнень.

У сучасній методології педагогічної науки довгий час побутувала думка про другорядність персоналістичних досліджень, які, розкриваючи педагогічну систему конкретного педагога, створюють дискретне трактування процесу розвитку освіти, її реформування, що утруднює цілісне сприйняття трансляції педагогічних парадигм, систем та ідей.

З цим судженням до певної міри можна погодитись, але це абсолютно не вся істина! Мікрорівневий підхід не слід розглядати як прояв фрагментації й атомізації, які спрямовані на розрив історико-педагогічного простору. І в рамках мікроісторії існує широке поле для узагальнень, систематизації, пошуку закономірностей. Досить показовою у цьому

плані може бути думка, сформульована італійським ученим, адептом мікроісторії Джованні Леві, який стверджує, що **мікроісторія** – це *«не розглядання дрібниць, а розгляд у подробицях»*. Таке усвідомлення потребує вивчення життя однієї людини, які, як правило, традиційно «губляться» в історії. Адже саме мікроісторичний аналіз припускає вивчення окремих явищ, які відбувалися в житті окремих людей минулого, з метою виявлення панівних уявлень і тенденцій у суспільстві в цілому.

Вважаємо, що вивчення діяльності Т. Д. Дем'янюк в контексті такого «мікроісторичного» дискурсу дасть змогу здійснити ще багато відкриттів як стосовно творчої спадщини ученої, так і стосовно її впливу на виховний контекст епохи. Перспективи такого вивчення вбачаємо у вивченні матеріалів приватної колекції родини ученої задля створення цілісного наукового портрету видатної нашої землячки – Тамари Дмитрівни Дем'янюк.

Спільною особливістю більшості матеріалів є показ особистості і творчої спадщини Т. Д. Дем'янюк як однієї з яскравих виразників національної ідеї української системи виховання.

Сподіваємося, що пропоновані матеріали стануть в нагоді керівникам закладів освіти, методистам, учителям, студентам, аспірантам і докторантам, а також усім, хто цікавиться питаннями освіти і виховання.

Від імені колективу кафедри
завідувач кафедри теорії
і методики виховання,
доктор педагогічних наук, професор,
директор Регіонального комплексного
науково-методичного центру
інноваційних технологій
освітнього процесу РДГУ

О. Б. Петренко

Ціпан Т. С.
*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і методики виховання РДГУ
м. Рівне*

Науковий шлях Т. Д. Дем'янюк

У мене завжди викликали захоплення люди, котрі «беруть життя двома руками» і зуміли реалізуватися у різних іпостасях, таких як: науковець, педагог, керівник, організатор, наставник, друг, жінка, мати, бабуся, березина роду. Такою була Т. Д. Дем'янюк, якій нині виповнилося 67 років.

Сьогодні її немає серед нас, проте, як особистість неординарна і багатогранна, людина високої культури і широкого світогляду, педагог невичерпної енергії й оптимізму, вона захоплює і донині і спонукає до педагогічної творчості.

Її особистий внесок у розвиток педагогічної думки, освіти і національного виховання учнівської і студентської молоді надто вагомий - понад 200 наукових праць.

Особливе місце серед багатогранної педагогічної тематики, на якій зосередився науковий інтерес Тамари Дмитрівни, займала комплексна проблема філософії, змісту та модернізації освіти. Враховуючи реформування освітньої галузі в державі, вона на передній план ставить конкурентоспроможність педагога як інтегровану якість, здатність його досягти ефективних результатів в умовах конкурентних відносин між освітніми закладами різних форм власності, наявності різноманітності навчальних програм, розширення показників доступу до всіх рівнів здобуття освіти. Наукові засади обґрунтовує в монографії «Інноваційні технології підготовки конкурентоспроможного вчителя» (2009 р.). Зазначене дослідження сформувало своєрідний фундамент

новітніх філософських положень про системну структуру функцій сучасного педагога. У цьому контексті аналізує реальні можливості розвитку інтелектуального, творчого потенціалу педагога, присутності в європейському і світовому геополітичному просторі, зростання його конкурентоспроможності на основі розвитку науки. Вона виявила та дослідила головні тенденції життєдіяльності сучасного навчального закладу, шляхи та чинники його модернізації згідно з внутрішніми потребами та вимогами європейської цивілізації. Практичні, методичні рекомендації, сформульовані нею на науковій базі, покладені в основу діяльності експериментальних навчальних закладів області.

Усю систему своїх наукових, педагогічних положень, доведень, вимог, пропозицій, рекомендацій, порад Тамара Дмитрівна об'єднувала навколо проблем Виховання як процесу становлення Людини. Ця поліаспектність, багатогранність включала в себе передусім глибоку громадянську переконаність, високу моральність, духовність, соціальну активність, патріотизм, всепроникаюче почуття обов'язку і відповідальності особистості перед собою, народом, державою. Вона по-новому ставила найважливіші проблеми сучасного виховання, з науковою глибиною, послідовно розкривала оригінальні шляхи й засоби виховного впливу вчителя. Залишаючись глибоко науковим мислителем, прагнула модернізувати традиційні форми вражальності педагогічної думки.

Усім своїм єством вона запалювала творчість і раділа, коли видавала рішення, яке тією чи іншою мірою характеризувалося як елемент наукової новизни. Суттєве значення для новаторської педагогічної теорії і практики на сучасному етапі розвитку освіти має низка педагогічних проблем, розроблених і науково обґрунтованих нею:

- використання педагогіки народознавства в організації діяльності учнів;
- технології педагогічного проектування виховного процесу у студентській академічній групі;
- теоретико-методологічні, методичні основи використання опорних структурно-тематичних схем;
- шляхи реалізації концептуальних засад громадянського виховання учнівської молоді;
- інноваційні технології превентивного виховання учнівської молоді;
- соціально-психологічні механізми та загальнопедагогічні чинники становлення особистості гімназиста;
- шляхи реалізації виховного процесу у вищому навчальному закладі;
- інноваційні технології методичної роботи з педагогічними кадрами в умовах району;
- формування вчителя як конкурентоспроможного фахівця;
- концептуальні засади духовно-морального виховання учнів у навчальному закладі нового типу – українській національній школі-родині;
- інноваційні процеси розвитку методичної системи в районі;
- інноваційні технології духовно-морального виховання учнів у позашкільному навчальному закладі;
- інноваційна система поєднання трудового виховання учнів сільської школи із самостійною продуктивною працею;
- діяльність кафедри теорії і методики виховання як консультаційно-методичного центру вищого навчального закладу з оновлення парадигми виховної роботи;
- оновлення парадигми виховання гуманістично спрямованої особистості в позаурочний час.

У своїх науково-методологічних, навчально-методичних посібниках, монографіях вона доводила, що

на кожному етапі розвитку суспільства домінують певні орієнтири, які задають напрями у розв'язанні проблем виховання дітей та учнівської молоді. На її глибоке переконання, сьогодні такими орієнтирами є переосмислення наукових парадигм у галузі освіти, оновлення педагогічних технологій, що визначають основу творчості педагога.

Тамара Дмитрівна пропагувала і поширювала інноваційні, новаторські ідеї теоретично узагальнюючи та науково обґрунтовуючи нагромаджений досвід, ілюструючи конкретні приклади діяльності окремих вчителів та педагогічних колективів. Водночас сприяла зросту молодих колег та створювала сприятливі умови для творчого пошуку і професійного становлення викладачів кафедри.

Малих справ для професора Дем'янюк Т. Д. не було. У роботі вона вникала у кожен педагогічну проблему, розгортала її еволюцію і сутність, до кожної підходила фундаментально як до важливої справи життя.

Життєве кредо професора Дем'янюк Т. Д., яка своєю працею утверджувала високий інтелект, педагогічний оптимізм, національну ідею виховання патріота, здатного захистити українську державність, продовжує знаходити своє відображення у науково-пошукових доробках її колег Масштабність наукового мислення, державний підхід і вміння глибоко аналізувати актуальні проблеми розвитку національної освіти і виховання, знаходити оптимальні шляхи їх вирішення були, є і будуть для нас взірцем наукового успіху у справі навчання та виховання студентської молоді.